

Παρασκευή 21 Ιουνίου 1913 (παλαιό ημερολόγιο)
4 Ιουλίου (νέο ημερολόγιο)

Ευάγγελος Μαυρογόνατος

«Σήμερα στις 7 το πρωί φεύγω με άλογο συνοδευόμενος από δύο στρατιώτες κι έναν οδηγό για το Γενί-Μαχαλά όπου πρέπει να βρίσκεται η 2α μεραρχία και το αρχηγείο του στρατηγού Καλάρη.

Από μακριά διακρίνω το Κιλκίς στους πρόποδες του λόφου. Καθώς πλησιάζω, βλέπω καθαρά τη επίθεση του πεζικού προς νότον της πόλεως.

Το στεγνό έδαφος ανηφορίζει ελαφρά προς τις βουλγαρικές θέσεις. Πάνω στην πιο απότομη πλαγιά βλέπω μία ανθρώπινη μάζα. Είναι οι εφεδρείες. Εμπρός από τις εχθρικές θέσεις δύο πυκνές γραμμές πεζικού προχωρούν. Αριστερώτερα, δηλαδή προς δυσμάς, πίσω από μια κορυφή, διακρίνω τα κανόνια.

Τα σράπνελ πέφτουν παντού. Οι στρατιώτες πληγώνονται αλλά οι συνάδελφοι τους εξακολουθούν να προχωρούν. Ανεβαίνω σε μία νέα κορυφή απ' όπου βλέπω καθαρά τις βουλγαρικές θέσεις με τα χαρακώματα τους, αλλά το πυροβολικό τους είναι αθέατο.

Επί τέλους μία γραμμή πεζικού της 2ας μεραρχίας επιτίθεται με μία λύσσα που τίποτα δεν μπορεί να συγκρατήσει. Προχωρεί κανονικά, θαυμάσια, χωρίς δισταγμούς, χωρίς λιποψυχίες.

Εν τούτοις έχει τεράστιες απώλειες. Βλέπω αξιωματικούς και στρατιώτες να πέφτουν κάθε λεπτό. Η γραμμή αραιώνει τρομακτικά αλλά κερδίζει έδαφος.

Αναρριχάται στο ανηφορικό γλιστερό έδαφος. Δεν μπορεί να πυροβολήσει γιατί τα πυρά της θα ήταν άσκοπα.

Ο εχθρός είναι αόρατος, κρυμμένος μέσα στα χαρακώματα του. Προσχωρούν με εφ' όπλου λόγχη. Επί τέλους η ελληνική γραμμή φθάνει στα βουλγαρικά χαρακώματα.

Μια φοβερή μάχη στήθος προς στήθος αρχίζει. Αλληλοσφάζονται.

Οι άνδρες πέφτουν κι από τις δύο πλευρές... Ύστερα η άγρια μάχη σταματά. Εξαντλημένοι οι Βούλγαροι υποχωρούν τρέχοντας ενώ οι Έλληνες τους κυνηγούν με γυμνές λόγχες. Φεύγουν προς βορράν, χάνονται... Το Κιλκίς είναι πλέον στα χέρια των Ελλήνων.

Κατεβαίνομε τότε στο Γενί-Μαχαλά με δυσκολία γιατί ο οδηγός δεν γνωρίζει τον δρόμο. Από το μέρος του Σαρίκοϋ μεγάλες σειρές πληγωμένων προχωρούν προς το νοσοκομείο της 2ας μεραρχίας.

Είναι σχεδόν χίλιοι πληγωμένοι, άλλοι με φοβερές πληγές που έγιναν από λόγχη, άλλοι με μικρότερες που έγιναν από σφαίρες.

Οι πληγωμένοι από τις βουλγαρικές σφαίρες υποφέρουν τρομερά γιατί αυτές οι σφαίρες ντούμ-ντούμ σχίζουν τις σάρκες και θρυμματίζουν τα κόκκαλα.

Το αίμα τρέχει άφθονο, κόκκινα πανιά και γάζες γεμίζουν τον χώρο των πληγωμένων.

Παρά τους πόνους, μερικοί έχουν τον ηρωϊσμό να τραγουδούν!

Η χθεσινή και σημερινή μάχη ήταν αιματηρότατες. Η 2α μεραρχία μόνον, αριθμεί 1.200 πληγωμένους και 500 νεκρούς. Είκοσι οκτώ αξιωματικοί εκ των οποίων τρεις συνταγματάρχαι είναι εκτός μάχης γιατί όπως πάντα, σύμφωνα με τις ωραίες παραδόσεις του ελληνικού στρατού, οι αξιωματικοί βαδίζουν επικεφαλής.

Υπάρχουν αξιωματικοί, όπως ο υπολοχαγός Μαρκαντωνάκης, που εσφάγησαν άτιμα από τους Βουλγάρους ενώ ήσαν πεσμένοι στο έδαφος πληγωμένοι.

Αλλά το πιο απροσδόκητο γεγονός είναι ότι οι τραυματιοφορείς είναι... Τούρκοι χωρικοί που προσεφέρθησαν μόνοι τους να βοηθήσουν.

Τόση είναι η χαρά τους που βλέπουν τους Βουλγάρους που κατέκαψαν τα χωριά τους, να φεύγουν.

Πρέπει όμως να ιδώ από κοντά το Κιλκίς. Ανεβαίνω τις ήσυχες τώρα πλαγιές απ' όπου πέρασε το πρωί ο ελληνικός στρατός. Φθάνω στα πρώτα εχθρικά χαρακώματα.

Είναι θαυμάσια τοποθετημένα για να σχηματίζουν ένα τέλειον πεδίο βολής. Είχαν εφαρμόσει, χάρις στους Γερμανούς εμπειρογνώμονες, όλους τους κανόνες της στρατιωτικής τέχνης αλλά τώρα όλα αυτά τα οχυρωματικά έργα

σκεπάζονται από πτώματα, εκατοντάδες πτώματα, και πέρα από τα χαρακώματα.

Το Κιλκίς καίγεται. Ένα-ένα τα ξύλινα σπίτια που τα έχει στεγνώσει ο καλοκαιρινός καύσων αρπάζουν φωτιά. Οι στέγες γκρεμίζονται, τα πυρομαχικά εκρήγνυται.

Το Κιλκίς υπήρξε φωλιά κομιτατζήδων και ήταν πάντοτε καλά εφοδιασμένο σε βόμβες και πολεμοφόδια.

Το Κιλκίς φλεγόμενο 1913
ΕΛΙΑ

Ό,τι απέμεινε από το Κιλκίς 1913
ΓΕΝΝΑΔΕΙΟΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ / ΑΡΧΕΙΟ ΣΤΕΦ. ΔΡΑΓΟΥΜΗ

Μετά την φωτιά

Η νίκη στην Δοϊράνη

Η Δοϊράνη κατελήφθη. Το άκρον αριστερόν του ελληνικού στρατού έχει νικήσει όπως νίκησε η δεξιά πτέρυγα και το κέντρον. Φεύγοντας οι Βούλγαροι άφησαν δέκα κανόνια των 87 χιλιοστών, πολλά πολεμοφόδια και τρόφιμα, αλεύρι, γαλέττα, ρύζι, φασόλια, ζάχαρι και φορβές.

Η νίκη φαίνεται πολύ φυσική στους στρατιώτες. Ωστόσο πρέπει να σημειώσω ότι δεν ήταν καθόλου εύκολη κι ότι ο νέος αυτός θρίαμβος τοποθετεί τον βασιλέα-αρχιστράτηγο και το επιτελείο του σε ίση μοίρα με τους μεγαλύτερους στρατηγούς της Ευρώπης, όπως και τον Έλληνα αξιωματικό και φαντάρο καθιστά εφάμιλλο των ανδρών των καλύτερων συγχρόνων στρατών. Η νίκη της Δοϊράνης είναι αποφασιστικής σημασίας όχι μόνον για τους Έλληνες αλλά και για τους Σέρβους.

Οι Βούλγαροι είχαν κάνει την Δοϊράνη κέντρον ανεφοδιασμού όλου τους του στρατού προβλέποντας ότι ο ελληνικός στόλος θα απέκλειε το ΔεδεΑγάτς (Αλεξανδρούπολι) και θα καθιστούσε το λιμάνι άχρηστο γι' αυτούς.

Ένα πορτραίτο του Έλληνα Οπλίτη

Ποιό είναι το μυστικό της αντοχής του Έλληνα φαντάρου; Η λιτότητα και η εγκράτεια του. Πρώτον, δεν πίνει ποτέ ποτό. Το οινόπνευμα του προκαλεί απέχθεια. Είναι γερός στο κορμί και στο πνεύμα.

Το ηθικό του είναι ακέραιο, ο ενθουσιασμός του απεριγράφτος. Είναι προικισμένος με εξυπνάδα και ευστροφία γι' αυτό κι η προέλασίς του είναι κεραυνοβόλος και επιτυχής. Και μιá άλλη χαρακτηριστική παρατήρησις: Είδα ότι οι Βούλγαροι είχαν παντοῦ τελειότατα οχυρωματικά έργα. Κι όμως οι Έλληνες κατέλαβαν έξ εφόδου όλες τις θέσεις χωρίς να κάνουν καμμιá οχυρωματική εργασία, εκμεταλλεζόμενοι μόνον το έδαφος.

Η ορμή λοιπόν υπερίσχυσε του οχυρώματος. Και αυτό πάντοτε θα συμβαίνει όταν ο επιτιθέμενος είναι έξυπνος και ευέλικτος. Αν όμως είναι βαρῦς και οι κινήσεις είναι αργές και μαζικές τότε γρήγορα θα κουρασθή και θα νικηθή.

Οι μαρτυρικές πόλεις

Χθες για πρώτη φορά στη ζωή μου ένοιωσα το νόημα της λέξεως φρίκη. Επισκεφθήκαμε το Δεμίρ-Χισάρ (Σιδηρόκαστρο) και τις Σέρρες, τις δύο άτυχες πόλεις που εσάρωσε η βουλγαρική μάστιξ.

Ο καιρός είναι βαρῦς, ο ήλιος αμείλικτος και η ατμόσφαιρα γκριζα πένθιμη. Το Δεμίρ-Χισάρ είναι μικρή γραφική πόλις στους πρόποδες ενός. Τα σπίτια είναι κλειστά, στους δρόμους ο κόσμος λιγοστός. Στα μάτια όλων είναι ζωγραφισμένη η φρίκη.

- Τα δύο αδέρφια μου 22 και 25 χρόνων σφάχτηκαν μας λέει ο ένας.
- Ο πατέρας μου, η μητέρα μου και η αδελφή μου, λέει ένας άλλος.

Λέγοντας «η αδελφή μου», ο δυστυχής χαμηλώνει τα μάτια. Το χέρι του περνά στο πρόσωπο του γρήγορο και θυμωμένο για να σκουπίση κλεφτά ένα δάκρυ. Γιατί η όμορφη δεκαπεντάχρονη κοπελλίτσα για την οποία ο μεγάλος αδελφός

δούλευε σκληρά και πού η μάνα ονειρευόταν ν' αποκαταστήση, πέθανε ατιμασμένη.

Ο άνδρας σφίγγει το όπλο του. Εκδίκησι, αυτός θα είναι στο έξης ο σκοπός της ζωής του. Όταν η ελληνική επίθεσις εκδηλώθηκε ορμητική και οι Βούλγαροι εγκατέλειψαν τις θέσεις τους, παρέμεινε μέσα στην πόλι ένα απόσπασμα υπό τας διαταγάς ενός υπολοχαγού του πεζικού.

Αυτοί, διέτρεξαν την πόλι και διέταξαν τους κατοίκους να συγκεντρωθούν στην πλατεία. Σε λίγο ένα θλιβερό κοπάδι σχηματίστηκε που οι στρατιώτες του Τσάρου Φερδινάνδου σπρώχνουν με βρισιές, χτυπήματα υποκοπανίου γέλοια μεθυσμένων προς το βουλγαρικό σχολείο.

Στην αυλή βρίσκονται τώρα συγκεντρωμένοι 150 άνθρωποι ανυπεράσπιστοι έχοντας ως μόνον όπλο την ακλόνητη πίστι τους στον Θεό και στην ελληνική πατρίδα. Είναι εκεί ο μητροπολίτης, ιερείς, προύχοντες και ο λαός.

Οι στρατιώτες του Φερδινάνδου έχουν την λόγχη γυμνή περιμένοντας το πρόσταγμα του αξιωματικού τους που ίσως, όταν έκανε τις σπουδές του στο Παρίσι ή στο Βερολίνο, να ήταν ένας σπουδαίος χορευτής, γεμάτος φιλοφρονήσεις προς τις κυρίες στα σαλόνια.

Ο αξιωματικός σηκώνει το χέρι και τα κτήνη πέφτουν πάνω στη λεία τους. Αρπάζουν πρώτα τον μητροπολίτη. Μ' ένα χτύπημα της λόγχης του κόβουν τα γένηια μαζί με το σαγόνι.

Μ' ένα άλλο του βγάζουν τα μάτια κι ύστερα του καρφώνουν το όπλο στην καρδιά.

Η βουλγαρική μαγαιονέτα τρυπάει και κόβει χωρίς να σταματά, χέρια, πόδια, κεφάλια, σωριάζονται άμορφα. Πόσο γενναίοι είναι οι στρατιώτες του Φερδινάνδου αυτοί οι «Πρώσσοι των Βαλκανίων», όπως πολύ σωστά τους ονομάζουν...

ΣΤΙΣ ΣΕΡΡΕΣ

Σέρρες μετά την Φωτιά(1913)

Οι τοίχοι των σπιτιών είναι μαυρισμένοι από τη φωτιά, τα σίδηρα είναι λυγισμένα, οι καπνοί υψώνονται ακόμα πάνω από τα χαλάσματα. Οι Έλληνες που κυκλοφορούν στους δρόμους είναι συντετριμμένοι.

- Οι Βούλγαροι μας τα πήραν όλα, λένε και μας έκαψαν τα σπίτια μας. Δεν έχουμε παρά μόνον τα ρούχα που φοράμε. Τί θ' απογίνομε;

Υπολογίζονται σε 20.000 οι άστεγοι. Διακόσιοι προύχοντες, ιερείς και λαός σφαγιάστηκαν αφού υπέστησαν μαρτύρια. Την περασμένη Παρασκευή το πρωί ένα μικτό απόσπασμα πεζικού-ιππικού και πυροβολικού των Βουλγάρων άρχισε να βομβαρδίζει τον άμαχο πληθυσμό των Σερρών. Αφού κατέστρεψαν την πόλι, οι «γενναίοι» αυτοί άνδρες μπήκαν μέσα και έσφαξαν τον πληθυσμό.

Ως και ο υποπρόξενος της Αυστρίας μαζί με την οικογένεια του εσύρθησαν στα βουνά και γλύτωσαν μόνον αφού πλήρωσαν λύτρα 300 τουρκικές λίρες. Σήμερα στην πόλι αυτή που οι Βούλγαροι είχαν καταλάβει τον Νοέμβριο του 1912, όλες οι γυναίκες φορούν μαύρα. Όλες οι αθώες κοπελλίτσες έχουν ατμασθή κι αύριο πιθανόν να γίνουν μητέρες. Το δράμα τους είναι απερίγραπτο.»

Κατακλείδα:

Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912- 13 αποτελούν μέρος της εθνικής μας ιστορίας και είναι ανάγκη να τους θυμόμαστε.

Ωστόσο πολύ απέχουν από το να θεωρηθούν σήμερα ως σημαντικοί σταθμοί στη συλλογική μας μνήμη, καθόσον επισκιάστηκαν από τα μετέπειτα θλιβερά για τη χώρα μας γεγονότα με αποκορύφωμα τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο.

Ο σκοπός του ιστορικού, σήμερα, δεν είναι να αναθερμάνει τις αντιπάθειες, προβάλλοντας το πολεμικό κλέος των προγόνων μας.

Ειδικά για τους Μακεδόνες οι Βαλκανικοί Πόλεμοι ήταν κορυφαία στιγμή της ιστορίας τους.

Η πορεία των επιχειρήσεων του 1912-13 ήταν γι' αυτούς κάτι παραπάνω από κινήσεις στην πολεμική σκακιέρα – διακυβευόταν η ίδια η Εθνική τους υπόσταση.

Γι' αυτό το λόγο περισσότερο από τους άλλους Έλληνες οι Μακεδόνες δυσανασχετούν με τη λήθη με την οποία περιβλήθηκαν οι Βαλκανικοί Πόλεμοι και αισθάνονται υποχρέωσή τους την προβολή και, γενικά, την ιστορική τους καταξίωση.

**“Πρέπει να τιμούμε το παρελθόν για ελεύθερο μέλλον”
Ευάγγελος Μαυρογόνατος 23 Ιουνίου 2013**

ΠΗΓΗ: Άρθρο του περιοδικού ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΙΑ ΣΑΣ του 1971